

Arkivsaksnummer: 2021/8074-30

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 09.05.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	18/2023	26.05.2023

Sak - Frydalen LVO - skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter - revidert 2023

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 8.2, jf. naturmangfoldloven § 36, siste ledd og § 47, blir Miljøfaglig Utredning AS Rapport-2022-59-002, godkjent som revidert vedlegg til «*Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde*»

Sekretariatet bes, i samråd med Statens naturoppsyn, om å legge bevaringsmålene inn i fagsystemet NatStat for videre overvåking av skjøtselen.

Det legges opp til en ny botanisk kartlegging av naturtypelokalitetene, og rullering av skjøtselsplanen i 2028.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 26.05.2023

Behandling

Enstemmig vedtatt som innstillingen fra nasjonalparkforvalteren.

Vedtak

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 8.2, jf. naturmangfoldloven § 36, siste ledd og § 47, blir Miljøfaglig Utredning AS Rapport-2022-59-002, godkjent som revidert vedlegg til «*Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde*»

Sekretariatet bes, i samråd med Statens naturoppsyn, om å legge bevaringsmålene inn i fagsystemet NatStat for videre overvåking av skjøtselen.

Det legges opp til en ny botanisk kartlegging av naturtypelokalitetene, og rullering av skjøtselsplanen i 2028.

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Forslag-til-skjotseltiltak-og-bevaringsmal-for-utvalgte-setrer.-Miljøfaglig-Utredning-Rapport-2022-59-002
- 2 Kopi av presentasjon Bjørn Harald Larsen - møte Frydalen-20230307

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre fattet i møte 01.12.21, styresak 60/2021, slik vedtak:

«Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 8.2, jf. naturmangfoldloven § 36, siste ledd og § 47, blir forslag til «Skjøtelsesplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde», godkjent som vedlagt saken.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre vil videre legge opp til å få gjort en ny botanisk kartlegging i 2022, som grunnlag for en rullering av skjøtelsesplanen i 2023.

Sekretariatet utarbeider et vedlegg til skjøtelsesplanen med en oversikt over allerede utførte tiltak.»

Skjøtelsesplanen med vedlegg ligger på nasjonalparkstyrets hjemmeside:

[Nasjonalparkstyre | Skjøtelsesplan for Frydalen landskapsvernområde...](#)

I 2022 ble Miljøfaglig Utredning AS v. Bjørn Harald Larsen engasjert til å gjøre en ny botanisk kartlegging av de aktuelle naturtypelokalitetene i skjøtelsesplanen, samt en ny lokalitet, Øygardssetra.

Før kartleggingen ble det gjennomført et oppstartsmøte med berørte grunneiere, på Hundorp 07.04.22.

Miljøfaglig Utredning AS gjennomførte feltarbeidet 25.08.23, og leverte rapporten ved årsskiftet 2022/23. Rapporten følger som vedlegg til saken.

Rapporten ble presentert for berørte grunneiere i et møte på Vinstra, 10.03.23. Bjørn Harald Larsen sin presentasjon fra møtet følger som vedlegg til saken.

Oppsummert gir rapporten status, tiltak og bevaringsmål for skjøtselen som vist i tabell 1.

Tabell 1. Status, tiltak og bevaringsmål for skjøtsel på utvalgte lokaliteter i Frydalen landskapsvernområde (Etter Miljøfaglig Utredning AS Rapport-2022-59-002)

Lokalitet - tilstand	Tiltak	Bevaringsmål
Øyasetra		
Vollen på Øyasætra ble vurdert å ha optimalt beitetrykk i 2022, og sambeite med hest og storfe er ideelt for lokaliteten – både fordi hesten setter igjen enkelte partier – som storfe beiter ned, og fordi hest i motsetning til storfe også beiter på sølvbunke. Flatene ned mot	Fortsette beite med storfe og hest i korte og intensive beiteperioder.	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. eldre flybilder.
		Lokaliteten skal ha forekomst av

<p>elva er fortsatt preget av tidligere gjødsling, men sølvbunkedominansen er ikke like framtrødende lenger, noe som skyldes beitingen med hest.</p>		<p>høstmarinøkkel (VU) og marinøkkel.</p> <p>Lokaliteten skal ha forekomst av minst 5 rødlistede beitemarksopper i en god soppesong.</p>
<p>Fryvollan / Skosetra</p>		
<p>Området er gjerdet inn og beites med storfe. Beitetrykket er godt og avbeitingen relativt jevn. Et større område har blitt ryddet for einer. Dette har blitt gjort med lett gravemaskin og klo, og eineren har blitt brent på «egnede steder» på lokaliteten (Stensby 2022). Resultatet av mer intensiv beiting og rydding er godt. Det har blitt utviklet natureng både på arealer som nå har fått bedre beitetrykk og hvor eineren har blitt fjernet. Myrområdet i nordøst har tålt beiting med storfe godt, noe som skyldes at bakkemyrene her har tynt torvjordslag.</p>	<p>Fortsette beite med storfe. Rydde einer i nye områder, mest aktuelt i nordvest.</p>	<p>Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2022, jf. flybilder.</p>
<p>Øygaardsetra</p>		
<p>Vollen ble vurdert å ha moderat til godt beitetrykk med hest på ettersommeren i 2022. I tillegg ble det registrert sauemøkk på vollen. Beiting med hest har gjort at sølvbunkedominansen i nedre del er i ferd med å avta. Det er viktig at hest fortsatt benyttes for å redusere sølvbunke ytterligere. Ryddingen av einer, som ser ut til å ha foregått manuelt, har gitt gode resultater – med økt beiteareal og økt areal med natureng.</p>	<p>Fortsette beite med hest og sau evt. alpakka. Fortsette å rydde einer i nedre, vestre del av setervollen,</p>	<p>Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2022, jf. flybilder</p>
<p>Kjæstadsetra</p>		
<p>Vollen på Kjæstadsætra var i nedre deler fortsatt helt åpen, med mager eng i relativt god hevd. Vollen begynner imidlertid å bære tydelig preg av beiting med sau over lengre tid og blir gradvis mer og mer grasdominert. Rydding av einer</p>	<p>Fortsette med beite, men gå over til storfe eller hest (gjerne i kombinasjon) for å minske grasdominansen og få bukt med sølvbunke (hest). Rydde lauvoppslag i nedre del.</p>	<p>Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. avgrensningen av lok. 6 i Larsen (2009).</p>

<p>i øvre del (øst for selet, med gravemaskin og klo) nylig har foreløpig ikke gitt noen positiv effekt (bar jord med sølvbunke og brennesle), men det er for tidlig å konkludere når det gjelder dette. Rydningsavfallet bør fraktes ut av lokaliteten før det brennes.</p>		<p>Nedre del av vollen skal opprettholde slåttemarkspreg (helt åpen eng)</p>
<p>Sygdard Dalsegsetra (Veslekvea)</p>		
<p>Beitetrykket på utmarksarealene ble i 2022 vurdert som godt, mens det i 2009 ble ansett som moderat. Gjengroingen har også blitt bremset, selv om det nå er en del oppslag av gran som har kommet over beitehøyde for geit. Gjengroing med einer er fortsatt et problem, særlig inne på Veslekvea. Ryddingen av einer her har gitt godt resultat og ført til større areal med natureng. Samlet sett har det vært en positiv utvikling for engene på lokaliteten, med en kombinasjon av rydding av einer og bedre beitetrykk (særlig utmarksarealene).</p>	<p>Øke beitetrykket inne på Veslekvea, og beite med ammegeit og storfe i en periode på forsommeren sammen med sau. Fortsette rydding av einer, og prioritere utmarksarealene</p>	<p>Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på utmarksarealene rundt Sygdard Dalseggsætra og Veslekvea skal opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. avgrensningen av lok. 1 i Larsen (2009).</p>
<p>Lokaliteten skal ha forekomst av bakkesøte.</p>		
<p>Gammelsteig</p>		
<p>Beitetrykket med hest var fortsatt relativt lavt på Gammelsteig i 2022, og antall hester kan gjerne økes – trolig vil en dobling av antallet være mulig og kunne gjøre sitt til å redusere finnskjeggdominansen på vollen. Gjengroing med einer er et lite problem på vollen nå, men antakelig er det nødvendig å opprettholde en rutine med å rydde noe einer manuelt år om annet framover. Det er ikke aktuelt å ta opp igjen slått på vollen (tilstrekkelig med fôr på garden), noe som nok hadde vært den ideelle skjøtselen for lokaliteten.</p>	<p>Øke beitetrykket med hest og fortsatt bruke vollen under slipp og sanking. Manuell rydding av einer ved behov framover.</p>	<p>Arealet av seminaturlig eng med ekstensivt hevdpreg opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. avgrensningen av lok. 2 i Larsen (2009).</p>
<p>Lokaliteten skal ha forekomst av minimum 10 arter beitemarksopp i en god soppsesong, inkludert den sårbare arten mørkskjellet vokssopp.</p>		
<p>Nysteig</p>		

<p>Utenfor kveet er beitetrykket godt, og her er det klart hevdpreg og god tilstand på de seminaturlige engene. Innenfor kveet er imidlertid engene preget av tidligere ensidig beiting med storfe (sølvbunkedominert) og svak hevd. Det meste av dette arealet er i brakkleggingsfase og har behov for bedre beitetrykk for å bevare naturverdiene. Her anbefales det hardt beite med hest i kombinasjon med storfe og sau under slipp og sanking. Gjengroing med einer er et problem på en vesentlig del av kveet, men i liten grad utenfor inngjerdet areal. Det foreslås gradvis manuell rydding av einer i området avmerket i figur</p>	<p>Øke beitetrykket på kveet, og prioritere beite med hest for å få bukt med sølvbunkedominans over tid. Fortsatt bruk av vollen under slipp og sanking samt som nødsankekve. Opprettholde godt beitetrykk utenfor kveet. Manuell rydding av einer i området som vist i figur 29.</p>	<p>Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg opprettholdes og helst økes ut over referansetilstanden i 2009, jf. avgrensningen av lok. 3 i Larsen (2009).</p> <p>Lokaliteten skal ha forekomst av to rødlistede beitemarksopper.</p>
--	---	---

Dalseg nordre seter (Nordre Eldåa) ble bare overfladisk kartlagt i 2022, og sekretariatet har avtalt med Miljøfaglig Utredning AS at også denne lokaliteten blir kartlagt i 2023.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Frydalen landskapsvernområde

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

1. Landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

...

1.2. Bestemmelsene i 1.1 er ikke til hinder for:

a) Drift av eksisterende setervoller og dyrkede areal herunder gjerding, når dette ikke er i strid med verneformålet.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

...

f) Gjenopptakelse av jordbruksdrift eller seterdrift på nedlagte setervoller.

g) Oppdyrking/beitekulturering av nye arealer.

...

j) Gjerding i utmark og bygging av sankekvever.

2. Plantelivet

2.4. Beiting er tillatt.

§ 5 Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for oppsyn, **skjøtsel**, tilrettelegging, informasjon mv. ...

Forvaltningsplan

s. 23

3.3 utfordringer og overordnede retningslinjer, strategier og prinsipper

- Få utarbeidet handlingsplan/skjøtelsesplan for å ivareta kulturlandskap og biologisk mangfold i Grimsdalen og Frydalen

s. 34

For å målrette tiltak og tiltaksmidler på en måte som gir størst effekt bør det utarbeides en **skjøtelsesplan for bevaring av biologisk mangfold, kulturlandskap og kulturmiljøer i Frydalen og Grimsdalen.**

s. 121

Tiltak	Ansvarlig
Få utarbeidet en skjøtelsesplan for Frydalen og eventuelt andre viktige områder for biologisk mangfold som for eksempel Fagervoll og FM Musvolsetra i Rondane	FM

Naturmangfoldloven

§ 36 (landskapsvernområder)

For de deler av landskapsvernområdet der bruk er en vesentlig forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det senest samtidig med vedtak om vern etter første ledd legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel.

Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtelsplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.

§ 47 (skjøtsel av verneområder)

I verneområder etter dette kapitlet kan forvaltningsmyndigheten foreta skjøtsel og grensemerking av verneområdet. Forvaltningsmyndigheten skal, hvis mulig, inngå avtale med grunneieren om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak.

Forvaltningsmyndigheten kan også inngå avtale med interesserte organisasjoner eller andre om at disse utfører slike skjøtselstiltak.

Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep. Skjøtselstiltak som innebærer høsting av naturlige ressurser eller en vesentlig endring i naturtilstanden slik den var da vernearbeidet tok til, jf. [§ 42](#) eller [§ 45](#) første ledd, kan ikke skje etter denne paragraf.

Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd.

Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren.

Beslutninger om å iverksette skjøtselstiltak etter første og andre ledd er ikke enkeltvedtak

Utkast til plan for skjøtsel av verneområdet skal om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt.

§§ 8 . 12, jf. § 7

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljøretslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jf. § 7.

Vurdering

Gjeldende skjøtelsplan fra 2021 er godt forankret i Fylkesmannen i Oppland sitt forslag i 2013 og kartlegging utført av Miljøfaglig Utredning AS i 2016. Skjøtelsplanen ble godkjent i 2021 etter høringer og befaringer med berørte parter.

Med grunnlag i skjøtelsplanen er det inngått skjøtelsavtaler for følgende lokaliteter:

- Søre Eldåseter (Veslekvea), flerårig
- Søre Eldåseter, utmarksarealene, enkelttiltak
- Gammel-Steig, flerårig
- Ny-Steig, flerårig
- Dalseg nordre seter, flerårig
- Øyasetra, flerårig
- Fryvolla, enkelttiltak.

I tillegg blir det arbeidet med mulige flerårige skjøtelsavtaler for ytterligere to lokaliteter.

Miljøfaglig Utredning AS - Rapport-2022-59-002 dokumenterer at skjøtelsen blir gjort på en faglig forsvarlig måte, som fremmer målene for skjøtelsen på lokalitetene og verneverdiene i Frydalen landskapsvernområde.

Kunnskapsgrunnlaget for de aktuelle lokalitetene er svært god, jf utførte kartlegginger (naturmangfoldloven § 8) Det er dokumentert at skjøtelsen ivaretar naturmangfoldet på en god måte, jf. naturmangfoldloven §§ 9, 10 og 12.

Nasjonalparkforvalteren finner det derfor ikke foremålstjenlig å gjøre en helt ny framstilling av skjøttselsplanen, men i stedet innstille på å ta inn *Miljøfaglig Utredning AS - Rapport-2022-59-002* som et revidert vedlegg til den gjeldende skjøttselsplanen.

Sekretariatet har planlagt, i samråd med Statens naturoppsyn, å legge bevaringsmålene inn i fagsystemet NatStat for videre overvåking av skjøttselen. Bevaringsmålene må da tilpasses metodikken i NatStat.

Det bør legges opp til en ny botanisk kartlegging av naturtypelokalitetene og rullering av skjøttselsplanen i 2028.